

การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมโดยใช้แนวทางคลัสเตอร์: กรณีศึกษา คลัสเตอร์อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา

Capability Development of SMEs through Cluster-based Approach:
Healthy Food Industrial Cluster in Nakhon Ratchasima Province

สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร^{1,*}
Suthanan Phochathan^{1,*}

ABSTRACT

This research aims to study the competitiveness of entrepreneurs of healthy food industrial cluster in Nakhon Ratchasima, Thailand, developed by SMEs entrepreneurs using the cluster development approach, which is under a procedure of research and development. The research results found that the entrepreneurs of healthy food industrial cluster has the ability to increase the overview competition in many levels, moreover it has been considered into its details which reveals the aspects in surging knowledge of business operation and enhancing the maximum competitive innovation and productivity of operations, respectively.

Keywords: Small and medium enterprises, Cluster development, Competitive Advantage

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการจากการรวมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา จากการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs โดยใช้แนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์ซึ่งเป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา ผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกในกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมากและหากพิจารณาในรายละเอียดพบว่าด้านการเพิ่มความรู้ในการดำเนินธุรกิจเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสูงสุดรองลงมาคือ ด้านการสร้างนวัตกรรม และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ตามลำดับ

คำสำคัญ : วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การพัฒนาคลัสเตอร์ ขีดความสามารถในการแข่งขัน

^{1,*} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา นครราชสีมา 30000

Faculty of Management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: psutanan@hotmail.com

บทนำ

การพัฒนาคลัสเตอร์เป็นกลยุทธ์หนึ่งในกระบวนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะกระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์จะสนับสนุนให้อุตสาหกรรมการผลิตและธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะของห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) รวมถึงบริการที่ต่อเนื่องในพื้นที่หนึ่งในลักษณะของห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) เกิดการเชื่อมโยง ร่วมมือและเกื้อกูลกัน อันจะนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) และสร้างนวัตกรรม (Innovation) โดยมีสถาบันวิจัย สถาบันเฉพาะทางและสถาบันการศึกษา ทำหน้าที่สนับสนุนงานวิจัยพัฒนา และมีหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่ในการเสริมสร้างภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจเอกชน ทำให้ปัจจุบันการนำวิธีการพัฒนาคลัสเตอร์ (Cluster-based Approach) ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน ได้รับความสนใจจากผู้วางนโยบาย นักวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว (Phambuka. 2008) โดยผลจากการนำวิธีการพัฒนาคลัสเตอร์มาเป็นเครื่องมือพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน พบว่าความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจ SMEs มาจากการพึ่งพาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ถูกทำให้ดีขึ้นโดยร่วมมือกัน และสร้างนวัตกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการวิเคราะห์จากธุรกิจที่เคยอยู่กันอย่างอิสระ เป็นการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันร่วมกัน (Staber. 2007)

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยกำหนดเป็นวาระแห่งชาติและเป็นยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญในการสร้างความเจริญและความมั่นคงแบบยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ โดยการส่งเสริมพัฒนาการรวมกลุ่มอุตสาหกรรม เนื่องจากได้มีการศึกษากันว่าเครื่องมือและกระบวนการอันสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศได้ คือการพัฒนาคลัสเตอร์ ทำให้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงาน

หลัก มีบทบาทในการปฏิบัติและขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างและพัฒนาคลัสเตอร์ ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2547 ภายใต้กรอบของคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (National Committee on Competitive Advantage: NCC) โดยได้เริ่มดำเนินการส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงอุตสาหกรรมมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน

จากแนวคิดของไมเคิล อี. พอร์เตอร์ (Michael E. Porter) ที่กล่าวว่าคลัสเตอร์เป็นเครื่องมือสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการตื่นตัวเกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจในรูปแบบคลัสเตอร์ ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญ รวมไปถึงสถาบันการศึกษาและสถาบันการเงินต่างๆ มุ่งสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวแบบคลัสเตอร์ จึงปรากฏว่ามีคลัสเตอร์อุตสาหกรรมเกิดขึ้นหลายคลัสเตอร์กระจายไปตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เช่น คลัสเตอร์ชิ้นส่วนยานยนต์ คลัสเตอร์สิ่งทอหัตถ์ภูมิ คลัสเตอร์กล้วยไม้กลุ่มราชบุรี และคลัสเตอร์เชรามิกส์ลำปาง เป็นต้น แต่ก็ยังมีหลายคลัสเตอร์ที่เกิดขึ้นและยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ คลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพจังหวัดนครราชสีมา เพราะอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีศักยภาพ และเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวม เพราะมีความได้เปรียบในด้านแหล่งวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีจำนวนมากกระจายอยู่ในพื้นที่ อีกทั้งมีหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ทำการวิจัยผลิตภัณฑ์อาหาร ประกอบกับในปัจจุบันพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ได้ให้ความสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของตนเอง และคนในครอบครัวมากขึ้น รวมทั้งพฤติกรรมที่ซื้อได้เปลี่ยนรูปแบบจากการซื้อจากตลาดแบบเดิมมาเป็นซูเปอร์มาร์เก็ต หรือห้างสรรพสินค้าที่ทันสมัย ทำให้รูปแบบสินค้าอาหารมีพัฒนาการเร็วขึ้นและมีช่องทางทางการตลาดที่หลากหลาย การรวมกลุ่มในลักษณะของคลัสเตอร์จึงเป็นแนวทางและเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อ

สุขภาพ ให้สามารถรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นเหตุให้สนใจทำการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

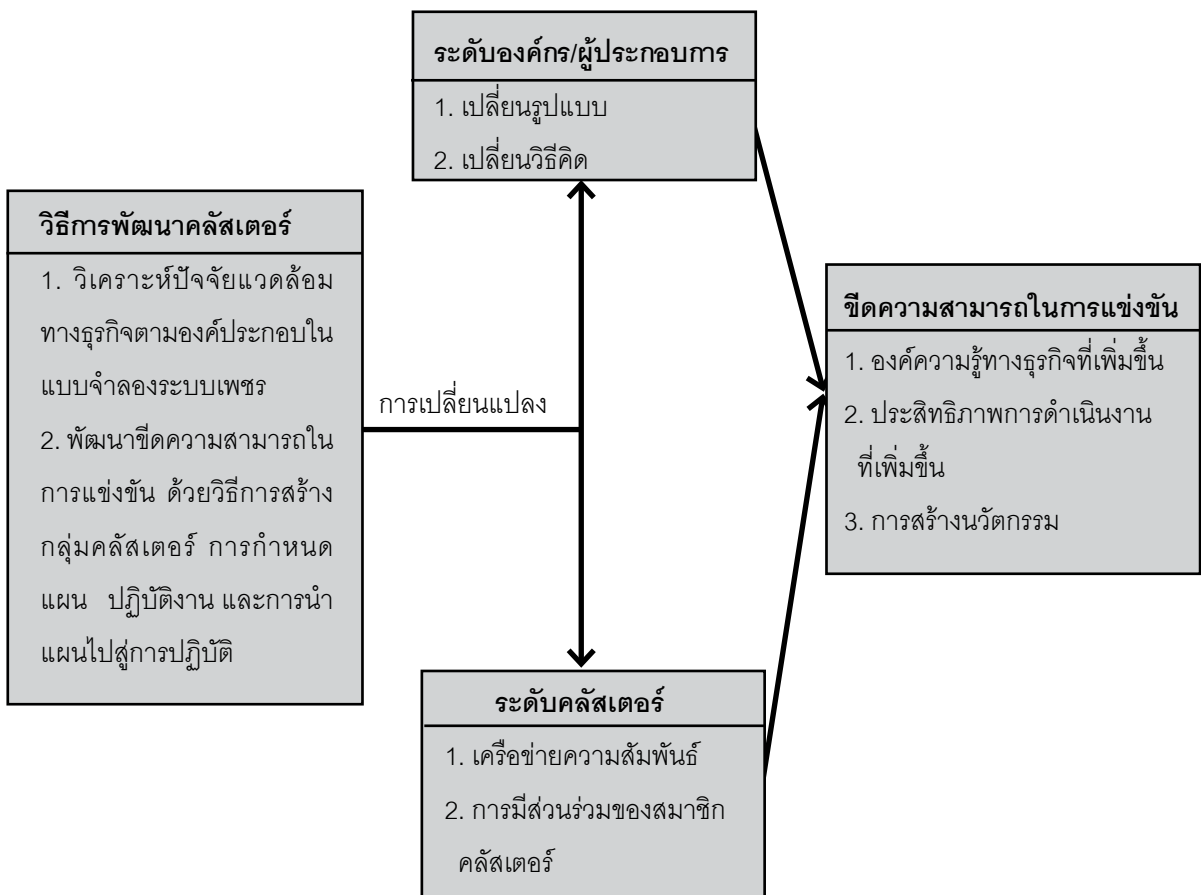
1. เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจตามองค์ประกอบในแบบจำลองระบบเพชร (Diamond model) ของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยใช้แนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์

3. เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการจากการรวมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยใช้แนวทาง คลัสเตอร์: กรณีศึกษาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา

1. การศึกษาเพื่อประเมินปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจตามองค์ประกอบในแบบจำลองระบบเพชร ของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งจากเอกสารวิชาการและWebsite โดยข้อมูลที่ได้ศึกษาจะเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเครือข่ายพันธมิตรอุตสาหกรรม (กลุ่มคลัสเตอร์) และเศรษฐกิจในภาพรวมของจังหวัดนครราชสีมา

1.2 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการที่หลากหลายประกอบด้วยการให้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การจัดเวทีสนทนา (Focus group) และทำการประชุมเชิงปฏิบัติการจากผู้ประกอบการที่เข้าร่วมและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1.1 และข้อ 1.2 มาสรุปประมวลผลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ เพื่ออธิบายสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจตามองค์ประกอบในแบบจำลองระบบเพชร ของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมา

2. การศึกษาการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมและเชื่อมโยงอุตสาหกรรม (อาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ) ในจังหวัดนครราชสีมา มี 3 ขั้นตอนดังนี้

2.1 การสร้างกลุ่มคลัสเตอร์ ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์และเปิดรับสมัครผู้ประกอบการเพื่อเข้าร่วมพัฒนาการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงอุตสาหกรรม และการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มในคลัสเตอร์ โดยจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ (การสร้างทีมงาน) ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเครือข่ายคลัสเตอร์อาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมา

2.2 การกำหนดแผนปฏิบัติงานโดยจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ รวมถึงกลยุทธ์ โครงการและกิจกรรมสำหรับพัฒนาการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงอุตสาหกรรม

2.3 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นการให้คำปรึกษาการจัดการเรียนรู้และทักษะในการดำเนินงานให้กับผู้ประกอบการในคลัสเตอร์ที่เข้าร่วมโครงการ

3. การศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของของผู้ประกอบการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา โดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกในคลัสเตอร์ด้วยแบบสอบถาม แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยด้วยสถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบคือ t-test และ F-test เมื่อผลการทดสอบ F-test พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Fisher's Least-significant Different (LSD) ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจตามองค์ประกอบในแบบจำลองระบบเพชร ของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมา มีทั้งปัจจัยเชิงบวก (+) และปัจจัยเชิงลบ (-) ซึ่งอาจเป็นโอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา ตามรายละเอียดดังนี้

1.1 บริบทการแข่งขันและกลยุทธ์ทางธุรกิจ
+ มีเป้าหมายชัดเจนของคลัสเตอร์ในการผลิตอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพให้มีคุณภาพ

+ ผู้ผลิตมีหลายระดับตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ แต่เป็นธุรกิจครอบครัวที่มีลักษณะเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายในคนๆ เดียว ซึ่งจะผลิตเพื่อจำหน่ายเองในตลาดภายในประเทศ

+ การทำประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนรวดเร็ว

1.1.1 มีระดับการแข่งขันกันสูงทั้งแข่งขันกันเองภายในคลัสเตอร์และการแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่

1.1.2 กิจกรรมส่งเสริมการตลาดมีน้อย และการทำตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ได้ลูกค้าใหม่หรือเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของธุรกิจอยู่ในระดับต่ำ

1.2 เจือนไขปัจจัยการผลิต

+ สามารถเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบได้ง่าย เนื่องจากมีการใช้วัตถุดิบของตนเองและ/หรือซื้อวัตถุดิบในประเทศไทย และในท้องถิ่นเป็นหลัก

+ ผู้ประกอบการมีประสบการณ์มีความชำนาญ ในกระบวนการผลิตของสถานประกอบการ

+ จังหวัดนครราชสีมาที่มีความพร้อมในโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพทั้งสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

- ผู้ประกอบการส่วนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเครื่องจักร เพราะใช้เครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน

1.2.1 ปริมาณวัตถุดิบมีไม่สม่ำเสมอและไม่เพียงพอในบางครั้ง ทำให้ราคาวัตถุดิบมีความผันผวน

1.2.2 ขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ ประกอบกับผู้ประกอบการต้นน้ำบางรายต้องการแรงงานจำนวนมาก ไม่สามารถจัดหาแรงงานเข้ามาเพิ่มเติมได้ เนื่องจากแรงงานต้องการค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาทต่อวัน

1.3 อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน

+ มีการติดต่อเชื่อมโยงรับซื้อวัตถุดิบจากผู้ประกอบการที่เป็นต้นน้ำเพิ่มขึ้นและผู้ประกอบการบางรายมีการให้คำปรึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการใช้ทรัพยากรการผลิตร่วมกันในการสร้างนวัตกรรมอาหารเพื่อสุขภาพ

+ ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม ผู้ที่เกี่ยวข้องในคลัสเตอร์อยู่ในระดับน่าพอใจ

+ มีการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

1.3.1 สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ทางตลาดได้ แต่ขาดคนหรือองค์กรกลางในการประสาน

1.3.2 ขาดองค์ความรู้ในงานวิจัยที่สนับสนุนผู้ประกอบการให้สามารถสร้างสรรค์ต่อยอดจากผลิตภัณฑ์เดิมที่นำไปสู่ความเข้มแข็งยั่งยืนของธุรกิจมีน้อย

1.4 เจือนไขด้านอุปสงค์

+ ความต้องการอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพมีปริมาณสูง ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ

+ รัฐมีนโยบายสนับสนุนให้ประชาชนบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยมีสาเหตุจากบริโภคอาหารที่มีผลเสียต่อสุขภาพ

+ ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานที่หน่วยงานของรัฐรับรองในตัวผลิตภัณฑ์ ก่อนการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ เพราะคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้นหลังจากบริโภคผลิตภัณฑ์

ความสามารถในการผลิตให้ได้มาตรฐาน GMP/HACCP และมาตรฐานด้านความปลอดภัย (Food safety) ของผู้ประกอบการยังต่ำ

1.5 รัฐบาล

+ รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนสร้างความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ยกย่องมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า OTOP อาหารแปรรูป อาหารพร้อมปรุง และอาหารบรรจุเสร็จให้

+ หน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบรับรองคุณภาพ มาตรฐานความปลอดภัย ยังขาดการร่วมมือในโครงการเดียวกันเพื่อให้บริหารแก่ผู้ประกอบการที่ต้องการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่รวดเร็วเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็ก

2. ผลจากการดำเนินงานพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมาโดยใช้แนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์สามารถสรุปการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสมาชิกที่เป็นผลเชิงประจักษ์ดังนี้

2.1 นางสาวมณฑนา อมรประดิษฐ์กุล ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนตั้งตัวได้ของรัฐบาล ทำให้เกิดธุรกิจใหม่ ภายใต้ชื่อทางการค้าคือ ยูมิโอนด์

2.2 เกิดการเชื่อมโยงทางธุรกิจระหว่างธุรกิจน้ำมะรุมนเบญจมินทร์ ธุรกิจนมแพะสุริยะฟาร์ม และธุรกิจน้ำพริกแม่สรวงกล่าวคือธุรกิจน้ำมะรุมนเบญจมินทร์ เป็นผู้ซื้อขวดจากบริษัทผู้ผลิตและมีเครื่องทำพาสเจอร์ไรส์ ในขณะที่ธุรกิจนมแพะสุริยะฟาร์ม ซึ่งทำการผลิตน้ำนมแพะ

ต้องใช้ขวดและทำการพาสเจอร์ไรส์ แต่ธุรกิจนมแพะสุริยะฟาร์มไม่มีเครื่องพาสเจอร์ไรส์ จึงสั่งขวดจากธุรกิจน้ำมะรุมเบญจมินทร์ และส่งน้ำนมแพะมาทำการพาสเจอร์ไรส์ ซึ่งการเชื่อมโยงนี้เองส่งผลให้ธุรกิจนมแพะสุริยะฟาร์มไม่ต้องซื้อเครื่องพาสเจอร์ไรส์ซึ่งมีราคาสูง ส่งผลในการลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ธุรกิจน้ำพริกแม่สว่างก็ยังสั่งขวดจากธุรกิจน้ำมะรุมเบญจมินทร์ ส่งผลในการลดต้นทุนการผลิตเช่นเดียวกัน

2.3 เกิดตลาดใหม่ที่ขยายตลาดสู่ตลาดอาเซียน (AEC) คือ กาแฟอาราบิก้าอีสาน และหมีlungแดง ได้ขยายตลาดไปสู่ สปป.ลาว

2.4 ผู้ประกอบการได้รับรองมาตรฐานโดยได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารและยา (อย.) จำนวน 4 ราย ประกอบด้วย ธุรกิจหมีlungแดง ธุรกิจน้ำผัดหมีพร้อมปรุงครัวปรู ธุรกิจขนมเปียกสมมาตร และธุรกิจสมพรน้ำสมุนไพร

3. ผลการศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของของผู้ประกอบการจากการรวมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ในภาพรวมมีการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านการเพิ่มความรู้ในการดำเนินธุรกิจ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.29) สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสร้างนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.37) และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.30) ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า สมาชิกคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมาที่มีประเภทในการดำเนินธุรกิจต่างกัน จะมีการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการสร้างนวัตกรรม ที่ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสมาชิกคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมาที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการสร้างนวัตกรรมสูงกว่าสมาชิกที่เป็นวิสาหกิจขนาดย่อม การมีชนิดของสินค้าและบริการที่ต่างกัน ก็สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มความรู้ในการดำเนินธุรกิจและด้านการสร้าง

นวัตกรรม ที่ความแตกต่างกัน และการมีเงินทุนที่ต่างกัน จะมีการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มความรู้ในการดำเนินธุรกิจที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยใช้แนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์ ซึ่งพบว่าขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการจากการรวมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมเพิ่มขึ้นในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของของไมเคิล พอร์เตอร์ (Michael E. Porter) ที่กล่าวว่าคลัสเตอร์เป็นเครื่องมือสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนพ เรืองกัลปพิวงค์ สรวรรณ เรืองกัลปพิวงค์ และ วรนาถ ศรีพงษ์ (2554) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านการเพิ่มความรู้ในการดำเนินธุรกิจ สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากในโครงการวิจัยมีกิจกรรมการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกที่สอดคล้องกับความต้องการเป็นระยะตามแผนปฏิบัติการที่ได้ทำร่วมกัน รวมทั้งเมื่อมีการรวมกลุ่มก็เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างสมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Staber (2007) ที่กล่าวว่าความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจ SMEs มาจากการพึ่งพาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ถูกทำให้ดีขึ้นโดยร่วมมือกัน และสร้างนวัตกรรมร่วมกันตามแนวคิดของคลัสเตอร์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการวิเคราะห์จากธุรกิจที่เคยอยู่กันอย่างอิสระไม่สนใจกันไป เป็นการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันร่วมกันจึงมีโอกาสเรียนรู้จากกันและกันได้ง่าย

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1. แนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็น คลัสเตอร์ และในการพัฒนาจะต้องดำเนินการใน 4 ขั้นตอน คือ การ

วิเคราะห์สถานการณ์ภาพของคลัสเตอร์ การสร้างกลุ่มคลัสเตอร์ การกำหนดแผน และการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในการดำเนินงานทั้งสี่ขั้นตอนจะต้องใช้รูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

2. เนื่องจากในกลุ่มคลัสเตอร์มีผู้ประกอบการที่มีทั้งขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนั้น การจัดรูปแบบการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มความรู้ในการดำเนินธุรกิจควรจะต้องเริ่มกับผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มขนาดย่อมก่อนแล้วจึงจะขยายไปยังกลุ่มขนาดกลาง ส่วนด้านการสร้างนวัตกรรมควรจะต้องเริ่มกับผู้ประกอบการกลุ่มขนาดกลางก่อนแล้วจึงจะขยายไปยังกลุ่มขนาดย่อม

3. เนื่องจากการเพิ่มผลผลิตภาพจะต้องเริ่มตั้งแต่ระดับจุลภาค คือ ตั้งแต่ระดับธุรกิจ ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องปรับบทบาทเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพโดยไม่ต้องรอภาครัฐ ซึ่งสามารถทำได้โดยรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงาน และใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตให้สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2550). **ปัจจัยสำคัญในการ**

พัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมของไทย.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dip.go.th>.

[20 สิงหาคม 2551].

บุญอนันต์ พินัยทรัพย์. (2554). **การพัฒนาความ**

สามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมโดยใช้แนวทางคลัสเตอร์.

กรุงเทพฯ : พรรณวดี ก็อปปีเ็นเตอร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ

สังคมชาติ. (2547). **การพัฒนาเครือข่าย**

วิสาหกิจ: แนวคิดและแนวทางการพัฒนา.

กรุงเทพฯ : เพชรรุ่งการพิมพ์.

สิทธิพร บุรณัญญ. (2552). **“ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการ**

พัฒนากลุ่มคลัสเตอร์.” ใน การประชุมวิชาการ

Smart Farm กับความคาดหวังของเกษตรกรกรม ไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรอนพ เรืองกัลป์ปวงศ์ สรารวรรณ เรืองกัลป์ปวงศ์ และ

วนนาถ ศรีพงษ์. (2554). **ปัจจัยด้านสภาพ**

แวดล้อมที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

ของธุรกิจผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปผักและผลไม้

ในกลุ่มภาคกลาง. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาการ

จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

Ankli, R. E. (1992). “Michael Poster's Competitive Advantage and Business History.” **Business and Economic history** Vol. 21. 2nd ed. USA : Carolina.

De Propriis, L. (2001). “Systematic flexibility, production fragmentation and cluster governance.” **European Planning Studies.** 9(6) : 739-753.

Kloosterman, R. and C., B. Lambregts. (2001).

“Clustering of economic activities in Polycentric Urban Regions: The Case of the Ranstad.”

Urban Studies. 38(4) : 717-732.

Phambuka, C. A. (2008). “Creating competitive advantage in development countries through business clusters : A Literature review.” **African journal of Business Management.** 2(7) : 125-130.

Porter, M. E. (1998). “Clusters and competition new agendas for Companies, governments, and institutions.” **Boston, MA : Harvard Business School.**

Richard Hatch, C. (2002). “Towards a Strategy for SME Cluster and Network Development in Thailand.” A Discussion Paper for Stakeholders for the International Labour Office's Initiative on Business-to-Business Networking - Thailand.

Staber, U. (2007). “Contextualizing Research on Social Capital in Regional Clusters.” **International Journal of Urban and Regional Research.** 31(3) : 505-521